

ความสำคัญของดนตรีในงานสื่อสารมวลชน

The Utilization of Music in Mass Media

สิทธิกุล บุญอิต*

จาก

อดีตจนถึงปัจจุบันเราใช้ดนตรีในหลากหลายรูปแบบ เพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ตามวัตถุประสงค์เช่นเพื่อเป็นการปลุกใจก่อนทำการรบ ไปจนถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ สำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพทางด้านสื่อสารมวลชนดนตรีถือว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากประการหนึ่ง เราสามารถที่จะนำดนตรีมาใช้ในการงานสื่อสารมวลชนได้ในหลายรูปแบบ อย่างน้อยที่สุดในรายการโทรทัศน์แต่ละรายการก็จำเป็นต้องมีดนตรีที่ใช้ในการปิดและเปิดรายการเป็นต้น

สำหรับการเลือกดนตรีเพื่อนำมาใช้ในการงานสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์นั้น ไม่มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตายตัว แต่สิ่งที่สำคัญกว่า ก็คือจะเลือกดนตรีอย่างไรให้เหมาะสมกับรูปแบบและประเภทของรายการที่แตกต่างกันออกไป สำหรับบทความนี้จะขอกล่าวถึงลักษณะ และรูปแบบบางประการของดนตรี หรือเราสามารถเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า "สุนทรียภาพทางดนตรี" นั้นเอง

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับดนตรี

จะเห็นอย่างชัดเจนว่ารูปแบบของดนตรีที่แตกต่างกันออกไปนั้น ทำให้เกิดความหมายที่แตกต่างกันออกไปสำหรับแต่ละบุคคลด้วย Aaron Copland (1900-1990) ซึ่งเป็นนักแต่งเพลงชาวอเมริกันที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของโลก ได้ให้วัตถุประสงค์ของการฟังดนตรีเอาไว้ 4 ประการว่า (Copland, 1939)

- 1.1. เพื่อให้เกิดความพึงพอใจจากเสียงที่ได้ยิน (Sensuousness)
- 1.2. เพื่อหลีกเลี่ยงจากความเครียด ความจำเจในชีวิตประจำวัน (Theater)
- 1.3. เพื่อแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึก (Feeling)
- 1.4. เพื่อแสดงออกถึงการพัฒนาของเรื่องราวที่กำลังดำเนินอยู่ (Plot and Development)

จากวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการข้างต้น ถ้าเราจะเลือกดนตรีเพื่อนำมาประกอบในรายการโทรทัศน์ จะเห็นได้ว่าไม่เป็นการง่ายเลยที่เราจะเลือกดนตรีให้ตรงตามวัตถุประสงค์ข้อใดข้อหนึ่ง เพราะเหตุว่าในปัจจุบันมีดนตรีเป็นร้อย

เป็นพื้นฐานรูปแบบที่เราจะสามารถนำมาใช้ได้ นอก
จากนั้นพัฒนาการของการฟังดนตรีในปัจจุบัน
ก็ก้าวหน้าไปมาก เช่น เราสามารถฟังดนตรีได้

จากแหล่งต่างๆ หลายแหล่ง เช่น
แผ่นเสียง เทปคาสเส็ต แผ่นซีดี ไปจนถึงเครื่อง
คอมพิวเตอร์ ดังนั้นผู้ผลิตรายการมักจะเกิดความ
สับสนจับต้นชนปลายไม่ถูกว่าจะเลือกดนตรี
จากแหล่งใดดีเพื่อนำมาใช้ในรายการของตัวเอง
ดังนั้นเราจะมาดูกันว่าวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ ของ
Copland นั้นมีความเกี่ยวข้องประการใดในการ
ผลิตรายการโทรทัศน์

1.1. การเลือกดนตรีเพื่อให้เกิดความประทับใจ และความพึงพอใจนั้น

ดนตรีควรจะเป็นตัวสนับสนุนเนื้อหาและ
อารมณ์ของรายการไม่ใช่เป็นตัวทำให้เกิด
อุปสรรคในการชมรายการ

1.2. การเลือกดนตรีเพื่อทำให้เกิดความ ผ่อนคลายในชีวิตประจำวัน

ในวิธีนี้อาจจะต้องใช้ ความระมัดระวังใน
ระดับหนึ่ง เนื่องจากว่าการชมรายการต่างๆ
ไม่ว่าจะเป็นรายการโทรทัศน์ หรือวิทยุทัศน์
ก็ตามคงไม่มีผู้ชมรายการท่านใดอยากชม
รายการที่ทำให้ตนเองเกิดความไม่ประ-
ทับใจหรือชมไม่รู้เรื่องเพราะฉะนั้นการใช้
ดนตรี ควรจะมีการพิจารณาด้วยว่าช่วงใด
ควรจะมีดนตรีประกอบกล่าวง่ายๆได้ว่า
ควรจะมีช่องทางให้เนื้อหาของรายการได้มี
โอกาส "พูด" บ้าง โดยเฉพาะรายการที่มี
เนื้อหาสำคัญ

1.3. การเลือกดนตรีเพื่อทำให้ผู้ชมเกิด อารมณ์คล้อยตาม

ในวิธีนี้ขึ้นอยู่กับรสนิยมของแต่ละบุคคล
แต่ขอให้จำไว้ว่าอย่างหนึ่งว่า รสนิยมของ
ผู้ชมนั้นควรจะเป็นสิ่งแรกที่ควรคำนึงถึง
เพราะถ้ารสนิยมของผู้ชมไม่มีความ
เกี่ยวข้องกับดนตรีที่ใช้ผู้ชมก็ไม่สามารถ
เข้าถึงเนื้อหาของรายการที่ ชมอยู่ได้

1.4. การเลือกดนตรีเพื่อทำให้เกิดการพัฒนา ในเรื่อง

ให้จำไว้ว่าการใช้ดนตรีในงานโทรทัศน์
ไม่ใช่เป็นการเน้นที่เนื้อหาของดนตรี หรือ
ทำให้ผู้ชมเกิดความประทับใจในดนตรี
แต่เป็นการใช้ดนตรีเพื่อสนับสนุนเนื้อหา
คงไม่มีผู้ชมท่านใดที่ชมรายการ เช่น การ
สาธิตการทำอาหาร แล้วเกิดความประทับใจ
ในดนตรีที่ใช้ประกอบรายการ

ดังนั้น ผู้ผลิตรายการจึงจำเป็นต้องทำ
ความเข้าใจว่าดนตรีสามารถสร้างประโยชน์ให้
กับรายการของตัวเองได้อย่างไรบ้าง และนอกจาก
นั้นยังต้องทำความเข้าใจถึงที่มา และลักษณะของ
ดนตรีนั้นๆด้วยเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น ใน
ประเทศกรีกในสมัยก่อน ถือว่าดนตรีเป็นจุด
กำเนิดของคุณธรรม อริสโตเติลได้กล่าวไว้ว่า
ดนตรีแสดงถึงความปรารถนาและเป็นการปกป้อง
ถึงจิตวิญญาณ นักปรัชญาชาวกรีกสอนนักเรียน
ของพวกเขาว่าการทำให้จิตใจสะอาดปราศจาก
ความวิตกกังวล ความเศร้า ความโกรธ และ
ความกลัวก็คือการฝึกหัดร้องเพลง และเล่นดนตรี
เป็นต้น

2. ความแตกต่างระหว่างดนตรีตะวันตก กับดนตรีตะวันออก

สำหรับดนตรีตะวันออกนั้น เราสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายๆว่า เป็นดนตรีที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชียเป็นส่วนใหญ่ สำหรับความแตกต่างจากดนตรีตะวันตกนั้น อาจกล่าวได้ง่ายๆว่า ดนตรีตะวันออกจะมีจุดประสงค์ที่ชัดเจนคือ ใช้เพื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเพื่อทำให้ถึงจุดใดจุดหนึ่ง นอกจากนั้นดนตรีตะวันออกจะมีความเกี่ยวข้องกับระบบสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อ ภาษา ศาสนา ตัวอย่างเช่น ในประเทศอินเดียและจีน มีการใช้ดนตรีในการรักษาโรคและจิตใจ ในศาสนาพุทธและฮินดู การใช้จังหวะของดนตรีและการใช้ทำนองเพลงโบราณในพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อให้จิตใจบริสุทธิ์เป็นต้น

ดนตรีตะวันออกนั้นมีความเกี่ยวเนื่องเป็นอย่างมากกับธรรมชาติและศาสนา โดยใช้บันไดเสียง (Scale), เครื่องหมายกำหนดจังหวะ (Time Signature) เป็นหลัก ซึ่งวิธีการเหล่านี้ไม่มีการใช้ในดนตรีตะวันตก ในปัจจุบันได้มีนักดนตรีและนักแต่งเพลงพยายาม จะรวมดนตรีตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน โดยได้เกิดเป็นดนตรีประเภทหนึ่งที่เรียกว่า "New Age Music" ขึ้น ซึ่งดนตรีประเภทนี้ได้รวมเอารูปแบบของดนตรีและเสียงประสานของดนตรีร็อก และดนตรีประเภท Progressive Jazz ทำให้เกิดบรรยากาศเกิดภาพขึ้นในความคิดของผู้ฟัง หรือบางครั้งก็นำเอาจังหวะของดนตรีตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน นอกจากนั้นยังมีการใช้เสียงจากธรรมชาติเข้ามาประกอบ เช่น เสียงน้ำตก นกร้อง เสียงคลื่นในทะเล ฯลฯ ทำให้

ผู้ฟังเกิดความรู้สึกสงบในจิตใจ เป็นต้น อย่างไรก็ตามเราจะทิ้งเนื้อหาของดนตรีตะวันออกไว้เพียงเท่านี้ก่อน แต่จะมาให้ความสำคัญกับดนตรีตะวันตกซึ่งจะใช้เป็นส่วนมากในการผลิตรายการ

3. องค์ประกอบของดนตรีตะวันตก

สำหรับดนตรีตะวันตกนั้นเราสามารถแบ่งองค์ประกอบได้ทั้งหมดเป็น 4 ส่วนด้วยกัน คือ จังหวะ (Rhythm), ทำนอง (Tune, Melody), เสียงประสาน (Harmony), และสีสันทันของเสียง (Tone Color) (Soifer, 1997)

3.1. จังหวะ

จังหวะถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติของการเคลื่อนไหวของร่างกาย ถ้าจะกล่าวว่าเครื่องดนตรีชนิดใดถือกำเนิดขึ้นเป็นอันดับแรก ก็คงจะเป็นเครื่องดนตรีที่ให้จังหวะหรือเครื่องเคาะนั่นเอง ดังนั้นไม่ว่าดนตรีชนิดใด ของชาติใด เครื่องประกอบจังหวะถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่สำคัญที่สุด เพราะทำให้เกิดการเคลื่อนไหว (Movement) ขึ้นนั่นเอง

3.2. ทำนอง

ในองค์ประกอบของดนตรีทุกประเภท ทำนองและเสียงประสานทำหน้าที่เปรียบเสมือนเส้นตรงแนวตั้งและแนวนอนผู้ฟังฟังดนตรีแล้วเกิดความรู้สึกว่าเพลงๆ นั้นสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับทำนองเพลงๆ นั้นจบได้สมบูรณ์หรือไม่เช่นเดียวกัน ทำนองที่ไม่สมบูรณ์อาจทำให้ผู้ฟังเกิดความรำคาญหรือเบื่อหน่ายได้ นอกจากนั้นทำนองจะสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของจังหวะและเสียงประสานด้วย สำหรับ

เพลงยอดนิยมที่เราคุ้นหูอยู่ทุกวันนี้ ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับทำนองเป็นส่วนใหญ่ เมื่อนำทำนองที่สวยงามมาใส่เนื้อร้องเข้าไปก็ยิ่งทำให้ผู้ฟังยากที่จะลืมเพลงๆ นั้นด้วยเช่นเดียวกัน

3.3. เสียงประสาน

ผู้ฟังที่ฟังดนตรีคงจะยอมรับว่าเสียงประสานที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะที่ผู้ประพันธ์ดนตรีเรียบเรียง ย่อมก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่างเช่น ดนตรีในคีย์เมเจอร์ (Major Key) ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกสดใส ร่าเริง ในขณะที่ดนตรีในคีย์ไมเนอร์ (Minor Key) สร้างความรู้สึกเศร้าหดหูใจให้แก่ผู้ฟัง อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นคีย์เมเจอร์หรือไมเนอร์ ก็จะขึ้นอยู่กับรสนิยมและบริบทของเพลงที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อให้กับผู้ฟัง ยกตัวอย่างเช่น ผลงานส่วนใหญ่ของนักแต่งเพลงคลาสสิกที่มีชื่อว่า อันโตนิโน ดวอร์ซัก (Antonin Dvorak) ส่วนใหญ่จะใช้ไมเนอร์คีย์เป็นต้น

3.4. สีสนของเสียง

ถ้าเปรียบดนตรีกับภาพวาด สีสนของเสียงก็คงจะเปรียบกับสีแต่ละสีที่มีความแตกต่างกันบนผืนผ้าใบ วงดนตรีทั่วไปที่ประกอบด้วยกลอง เบส กีตาร์ ก็เปรียบเหมือนว่ามีสีให้เลือกใช้อยู่ 4 สีด้วยกัน ในขณะที่วงออร์เคสตราที่มีเครื่องดนตรี 60 ชิ้น ก็ย่อมมีความซับซ้อนและมีความหลากหลายของสีที่จะใช้ระบายนมากขึ้น ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่าสีสนของเสียงแต่ละเสียงนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของเครื่องดนตรีที่แตกต่างกันออกไปนั่นเอง เครื่องดนตรีแต่ละชนิดมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันให้อารมณ์ที่แตกต่างกัน

ถ้าเปรียบเทียบสีแดงกับเครื่องดนตรีเราคงนึกถึงเสียงกีตาร์ในวงดนตรีร็อกที่มีความเร้าร้อนเป็นต้น

4. ประโยชน์ของดนตรีประกอบรายการ

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า ดนตรีเป็นเครื่องมือที่กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลได้ ในปัจจุบันวิชาดนตรีบำบัด (Music Therapy) เริ่มเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการแพทย์มากขึ้นในเรื่องของการใช้เสียงดนตรีเป็นเครื่องบำบัดสภาพจิตใจหรือบำบัดโรคต่างๆ ได้เช่น การเลิกบุหรี่ แก้อาการวิตกกังวล แก้อารมณ์ไม่หลับ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีผู้ค้นพบว่า การเปิดดนตรีในร้านอาหารมีส่วนทำให้ผู้ที่รับประทานอาหารมีความอยากอาหารมากขึ้นด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าดนตรีมีส่วนเสริมสร้างสภาพจิตใจและมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้ฟังเป็นอย่างมาก

4.1. ดนตรีในรายการโทรทัศน์

ในสมัยก่อนดนตรีในภาพยนตร์เริ่มต้นด้วยการมีนักเปียโนอยู่คนหนึ่งเล่นไปเรื่อยๆ หลังจกภาพยนตร์โดยไม่มีโน้ตดนตรีประกอบ เขาเล่นไปตามที่เขาเห็นเหตุการณ์จากจอภาพยนตร์นั่นเอง (Hagen, 1971) เมื่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์เริ่มเฟื่องฟู เริ่มมีการตัดต่อ มีการใช้เสียงดนตรีในฟิล์ม ในช่วงต้นปี ค.ศ. 1950 โทรทัศน์เริ่มให้ออกาสแก่ผู้ประพันธ์ดนตรีประกอบภาพยนตร์มากขึ้น เพราะนอกจากมีรายการโทรทัศน์แล้ว ยังมีการโฆษณาไปจนถึงรายการสารคดีอื่นๆ อีกด้วย ในปี 1949 Copland ได้ระบุ 5 วิธีการที่ดนตรีเข้าไปมีส่วนสำคัญ

ในการสร้างความหมายต่างๆ ในภาพยนตร์ ถึงแม้ว่ารายการโทรทัศน์และการผลิตวีดิทัศน์มีข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไปจากภาพยนตร์ แต่วิธีการทั้ง 5 นี้ก็สามารถนำมาใช้ได้ดี (Bazelon, 1975)

4.1.1. ดนตรีสามารถสร้างบรรยากาศได้ใน บริบทของเวลาและสถานที่

ตัวอย่าง: ละครไทยเรื่อง "สี่แผ่นดิน" ใช้ดนตรีไทยประกอบให้ผู้ชมรู้สึกว่าได้เข้าไปอยู่ในยุคนั้นจริงๆ

4.1.2. ดนตรีสามารถสร้างความรู้สึกของตัวละครต่อผู้ชมโดยไม่ต้องใช้คำพูด

ตัวอย่าง: ในละครหลายๆ เรื่องดนตรีเปรียบเสมือนกับคำพูด และการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร เล่นภาพยนตร์เรื่อง "Psycho." ของ Alfred Hitchcock จะมีบทพูดพอๆ กับดนตรีที่ใช้ประกอบในภาพยนตร์

4.1.3. ดนตรีเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างอารมณ์ของตัวละครให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง: ตอนหนึ่งของละคร ขณะที่ลูกจ้างคนหนึ่งของบริษัทเดินออกมาจากห้องของหัวหน้าด้วยสีหน้าที่เศร้าสร้อยเพื่อมาบอกเพื่อนๆ ว่าบริษัทมีนโยบายเลิกจ้างงาน ในตอนนั้นคงไม่มีผู้ผลิตรายการคนใดที่นำเอาดนตรีลักษณะรื่นเริงมีความสุขเข้ามาประกอบ แต่น่าจะเป็นดนตรีที่มีลักษณะเรียบไม่สร้างมิติมาก แต่มีทำนองค่อนข้างหดหู่เป็นต้น

4.1.4. ดนตรีช่วยเสริมสร้างเนื้อหาของรายการได้ โดยสร้างให้เกิดความสัมพันธ์กับเนื้อหาของรายการ มีการพัฒนาเหตุการณ์ต่างๆ ไปจนกระทั่งจบรายการ

ตัวอย่าง: วิดีทัศน์ที่ใช้ในการฝึกพนักงานใหม่ในบริษัทแห่งหนึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำงานของพนักงานตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนั้นเพลงที่ใช้ประกอบรายการก็ควรมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาด้วย เช่นเริ่มต้นโดยมีจังหวะช้าในช่วงที่เริ่มต้นกระบวนการฝึกช่วงกลางใช้เพลงที่มีลักษณะของการเสริมสร้างกระบวนการฝึกจนกระทั่งตอนจบรายการเพลงควรจะมีการจบในตัวของมันเองด้วยให้สอดคล้องกับเนื้อหาของรายการ

4.1.5. ดนตรีสามารถช่วยในการแสดงความต่อเนื่องในรายการ

ตัวอย่าง: ช่วงสั้นๆ ของเพลง (Leitmotif) ปรากฏอยู่ตลอดม้วนวีดิทัศน์ในช่วงที่ขโมยพยายามที่จะขโมยของในห้างสรรพสินค้า เมื่อขโมยย่องออกจากที่ซ่อน ช่วงสั้นๆ ของดนตรีก็จะถูกใช้ แต่เมื่อขโมยหลบเข้าไปยังที่ซ่อนดนตรีก็จะหยุดเป็นต้น ลักษณะนี้เราจะพบได้บ่อยในภาพยนตร์การ์ตูนของฝรั่ง เช่น Looney Toons เป็นต้น

เพื่อให้เห็นถึงการใช่วิธีการทั้ง 5 ข้างต้นมาประกอบในการผลิตรายการ จึงขอยกตัวอย่างดังนี้

Scene:.....

ธนาคารแห่งหนึ่ง

รูปแบบรายการ: รายการความยาว 20 นาที
เพื่อจำลองสถานการณ์การฝึกพนักงานใหม่ของธนาคาร

ลักษณะของดนตรี :

- I. เพื่อสร้างและชักจูงให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกคล้อยตามในบริบทของเวลาและสถานที่
 - ใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าทองเหลืองทำให้เกิดความตื่นเต้น มีจังหวะที่ชัดเจน ง่ายๆ เพื่อประกอบฉากที่มีบรรยากาศเป็นบริษัทธุรกิจทันสมัย ใช้ในการเปิดและปิดรายการ
- II. เพื่อสร้างความรู้สึกให้กับผู้ชมโดยไม่ใช้คำพูด
 - ลักษณะของดนตรีควรจะเป็นดนตรีที่สนุกสนาน มีความสุข มีจังหวะจะโคนที่ชัดเจน เพื่อชักจูงให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกว่าการฝึกเป็นพนักงานใหม่ในองค์กรนั้นง่ายจริงๆ
- III. เพื่อเสริมสร้างอารมณ์ของตัวละครให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
 - ใช้ดนตรีที่มีความสดใส มีชีวิตชีวา ในขณะที่รายการแสดงถึงการทำงาน ของพนักงาน เพื่อชักจูงในผู้ชม
- IV. ทำให้เกิดการพัฒนาของเหตุการณ์ในรายการ
 - อาจเป็นการใช้เครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียวเมื่อเริ่มขั้นตอนการฝึก แล้วค่อยๆ เพิ่มจำนวนของเครื่องดนตรีขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่กระบวนการฝึกเริ่มซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งจบรายการ (ลักษณะเดียวกันกับเพลง "Bolero" ของ Maurice Ravel (1875-1937))
- V. ทำให้เกิดความต่อเนื่องในรายการ
 - ดนตรีควรจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนของการฝึกที่กำลังดำเนินต่อไปเรื่อยๆ ในขณะที่รายการจะเน้นภาพที่พนักงานกำลังเรียนรู้ระบบใหม่ของธนาคาร

5. จะใช้ดนตรีอย่างไรในการผลิตรายการ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงแรกของบทความว่าเหตุผลที่ดนตรีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการผลิตรายการ ไม่ว่าจะเป็นวีดิทัศน์หรือว่าโทรทัศน์ก็ตาม ล้วนแล้วแต่มีเหตุผลประการเดียวกัน ก็คือ สร้างความต่อเนื่องให้กับเนื้อหาของรายการ ชักจูงอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชม เป็นการแสดงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาแทนคำพูดและที่สำคัญที่สุดทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจในรายการ

ถึงแม้ว่าเนื้อหาของรายการจะไม่น่าสนใจเท่าที่ควร แต่บางครั้งผู้ผลิตรายการก็ควรค้นหาดนตรีที่เหมาะสมและสร้างความสนใจให้กับผู้ชมมาประกอบไว้ในรายการ ไม่ว่าจะเป็นเพลงประจำรายการที่ใช้ในช่วงเปิดและปิดหรือใช้ประกอบโลโก้ (Logo) ของรายการ นอกจากนี้ยังสามารถนำดนตรีมาใช้ได้อย่างไม่จำกัดในการผลิตรายการขึ้นอยู่กับรสนิยมของผู้ผลิตรายการตามลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามประเภทของดนตรี

จนกระทั่งดนตรีและงานวีดิทัศน์ได้เข้ามาเกี่ยวเนื่องกันมากขึ้นในการผลิตสื่อ แต่ทว่ายังคงมีช่องว่างระหว่างกันอยู่ อย่างไรก็ตามในช่วงปี 1980 ดนตรีและวีดิทัศน์ก็ได้เคลื่อนเข้ามาใกล้กันมากขึ้นเมื่อรายการมิวสิกวิดีโอทางโทรทัศน์ที่นำเสนอรายการตลอด 24 ชั่วโมง ได้ถือกำเนิดขึ้นหรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า "เอ็มทีวี" (MTV) โลกของดนตรีหรือคได้ใช้วีดีโอในการประชาสัมพันธ์ผลงานของนักดนตรีเด่นๆ ถึงจุดนี้อาจจะกล่าวได้ว่า ทั้งดนตรีและงานวีดิทัศน์ได้เคลื่อนเข้ามาใกล้กันมากขึ้นในแง่ผลประโยชน์ทางธุรกิจ

ในแง่ของการนำเสนอของสถานี MTV นั้น ลักษณะของเสียงและภาพมีส่วนเสริมสร้างซึ่งกันและกันเป็นอย่างมาก และตลอดระยะเวลาของประวัติศาสตร์ของการกระจายเสียงและภาพ ไม่ว่าจะเป็นรายการโทรทัศน์และรายการวิทยุหรือว่าภาพยนตร์ ดนตรีถือว่าเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของสื่อต่างๆ เหล่านั้น หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าดนตรีเป็นส่วนที่สำคัญกว่าส่วนอื่นๆ ก็เป็นได้ เราจะเห็นได้จากเพลงประจำรายการ หรือที่เราเรียกกันอย่างไม่ติดปากว่า "จิงเกิ้ล" (Jingle) นั้น บางที่เราได้ยินติดหูและสามารถจำได้นาน ถึงแม้ว่าเราจะไม่เห็นภาพจากจอก็ตาม สำหรับในหัวข้อที่ 5 นี้ จะขอยกเอาคำศัพท์เกี่ยวกับดนตรีในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อนำมาประกอบทำให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น (Davis, 1999)

5.1. Sync Point หรือ Hit

หมายถึง เนื้อที่หรือการกระทำที่ปรากฏจากภาพที่ผู้กำกับต้องการจะใช้ดนตรี ในการเน้นอารมณ์ เนื้อที่ส่วนใหญ่ที่เป็น Sync Point มักจะเป็นช่วงที่จบบทพูดหรือ dialogue ต่างๆ, การตัดภาพจาก scene หนึ่งไปยังอีก scene หนึ่ง หรือช่วงที่เกิดการกระทำของผู้แสดงที่ต้องการจะเน้นเป็นพิเศษ เช่น ช่วงต่อสลับ การไล่ล่า หรือ Love Scene เป็นต้น

ก่อนการทำ Sync Point นั้น สิ่งที่สำคัญอย่างมากก็คือผู้ผลิตรายการจะต้องดูคิวของภาพให้ขึ้นใจสักสองสามครั้งก่อน สิ่งที่สำคัญควบคู่กันไปกับการดูภาพก็คือการจับความรู้สึกของจังหวะของคิวภาพนั้นๆ หลังจากที่เรารู้จังหวะของภาพได้แล้วผู้ผลิตก็จะมาดูว่าส่วนไหนของภาพที่จะสามารถทำ Sync Point ได้ ซึ่งบางครั้งอาจจะได้รับคำสั่งตรงนี้มาน มาจากผู้กำกับ

อย่างไรก็ตาม ไม่ควรจะมี Sync Point ปรากฏอยู่ทุกเฟรม เพราะจะทำให้อารมณ์ของดนตรีที่สื่อเกิดความน่าเบื่อหน่ายขึ้นได้

5.2. Counter Point หรือ Mickey

Mousing

มาจากลักษณะของการตุนของวอลล์ดิสนีย์ เมื่อดนตรีเป็นตัว เสริมการกระทำของสิ่งที่ปรากฏบนจอภาพ มีลักษณะเป็น 1 frame/ 1 beat หรือหนึ่งภาพต่อหนึ่งจังหวะ ลักษณะของการใช้ Counter Point มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเน้นการกระทำเน้นอารมณ์ของภาพให้มีความรู้สึกแข็งแรง

5.3. Hook

หมายถึงส่วนของเพลงไม่ว่าจะเป็นช่วงของเนื้อร้อง จังหวะ หรือทำนองที่ผู้ชมสามารถจดจำได้ง่ายที่สุดหลังจากที่ได้ฟังแล้ว โดยส่วนใหญ่จะเป็นดนตรีล้วนๆ ไม่มีเนื้อร้อง ประกอบ Hook อาจจะแสดงถึงลักษณะเด่นของรายการหรือเป็นเพลงที่ผู้ชม ฟังแล้วทราบได้เลยว่า เป็นรายการอะไร

5.4. Main Title

หมายถึงส่วนเริ่มต้นของรายการ ซึ่งอาจจะมีชื่อรายการ รายชื่อนักแสดง ซึ่งดนตรีที่นำมาประกอบในช่วงนี้เราก็เรียกตามชื่อว่า Main Title ลักษณะจะมีส่วนคล้าย Hook อยู่บ้าง คือมีความติดหู แต่จะแตกต่างกันที่ ความยาวของ Main Title นั้นยาวกว่า Hook มาก โดยทั่วไปแล้ว Main Title สำหรับรายการโทรทัศน์จะมีความยาวประมาณ 45-90 วินาที ซึ่งแตกต่างจากภาพยนตร์ ซึ่งมีความยาวกว่า 3 นาทีขึ้นไป

ดังนั้นในระยะเวลาเพียงเท่านี้ ผู้ผลิตจะต้องใช้เพลงที่ทำให้ผู้ฟังสามารถจดจำเอกลักษณ์ของรายการให้ได้มากที่สุด จำไว้อย่างหนึ่งว่า Main Title มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างอารมณ์ให้กับผู้ชมเหมือนกับดนตรีในส่วนอื่นๆ แต่เป็นการนำเสนอทำให้ผู้ชมทราบว่า เวลานั้นเป็นเวลาของรายการ แล้วเท่านั้น

5.5. Act-In/Act-Out

ในแต่ละช่วงของรายการโทรทัศน์ ตั้งแต่รายการเริ่ม จนกระทั่งถึงโฆษณา เราเรียกว่า 1 Act ในการตัดรายการเข้าสู่ช่วงพัก โฆษณา เราเรียกว่า Act-Out และการตัดจากโฆษณาเข้าสู่รายการ เราเรียกว่า Act-In ในแต่ละ Act ของรายการอาจมีความยาวตั้งแต่ 5-20 นาทีก็ได้ จุดประสงค์ของดนตรีในช่วงนี้มีเพื่อทำให้ผู้ชมทราบว่ากำลังตัดรายการเข้าสู่ช่วงโฆษณา หรือกำลังนำผู้ชมกลับเข้าสู่รายการ แต่ก่อนมักจะเห็น Act-In/Act-Out เป็นประจำ แต่ในปัจจุบันจะขึ้นอยู่กับเนื้อหาของรายการ สำหรับความยาวของ Act-In/Act-Out นั้น จะมีความยาวประมาณ 2-3 วินาที สิ่งที่สำคัญสำหรับ Act-In/Act-Out คือการสะท้อนถึงภาพลักษณ์ของรายการและเนื้อเรื่อง เราสามารถนำ Hook ซึ่งได้กล่าวไปแล้ว มาเป็น Act-In/Act-Out ได้ ส่วนใหญ่เราจะใช้ Act-In/Act-Out ในรูปแบบรายการประเภท Sit-Com

5.6. Bridge

มีลักษณะของดนตรีคล้ายข้อที่ 4 แต่ตำแหน่งของการนำมาใช้แตกต่างกันออกไป ลักษณะของ Bridge คือส่วนของดนตรีที่มีความยาวประมาณ 2-3 วินาทีเช่นเดียวกัน แต่ตำแหน่งและวัตถุประสงค์แตกต่างกัน ไม่เหมือนกับ Act-In/Act-Out จะใช้ Bridge ในช่วงที่รายการกำลัง ดำเนินอยู่ และวัตถุประสงค์ไม่ใช่ว่าเป็นการเชื่อมต่อเนื้อเรื่องของรายการ เมื่อมีการเปลี่ยนเวลา และสถานที่ Bridge นั้นมักจะใช้ควบคู่กับลักษณะของการเปลี่ยนภาพแบบ Dissolve เพื่อเป็นการเปลี่ยนไปยัง Scene อื่นๆต่อไป

ดนตรีไม่ว่าจะดีหรือไม่เมื่อนำมาใช้กับงานผลิตรายการ จะมีผลทันทีต่อความสนใจของผู้ชมเพียงแค่สองหรือสามวินาที เมื่อผู้ชมได้ยินเสียงดนตรีในช่วงเปิดรายการผู้ชมก็จะสร้างความคิดและมโนภาพเกี่ยวกับภาพที่ตัวเอง จะได้เห็นต่อไปในรายการ แต่เมื่อเสียงดนตรีหรือรูปแบบของดนตรีที่ใช้ในรายการไม่ทำให้ผู้ชมรู้สึกดีผู้ชมก็จะเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อรายการ

ถึงแม้ว่ารายการจะเต็มไปด้วยเนื้อหาที่น่าสนใจ และมีสิ่งที่ดึงดูดใจมากมาย ดังนั้นสิ่งที่ควรจะทำก่อนที่จะใช้ดนตรีในการผลิตรายการคือ ควรจะต้องศึกษาค้นคว้าและวางแผนเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของผู้ชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายก่อนเป็นอันดับแรกนักโฆษณาและผู้ผลิตเพลงที่ประสบความสำเร็จลงทุนลงแรง เพื่อที่จะค้นหาว่ากลุ่มเป้าหมาย ของตัวเองมีความต้องการ

อย่างไรและอย่างไรที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายหันมาบริโภคสินค้าของตัวเอง ขึ้นต่อไปคือการทำความเข้าใจเนื้อหาและอารมณ์ที่ผู้ผลิตต้องการจะสื่อให้กับผู้ชม โดยมองว่าดนตรีกับภาพจะมีส่วนเกี่ยวเนื่องกันเพื่อทำให้รายการประสบความสำเร็จได้อย่างไรบ้าง บางครั้งการใช้เครื่องดนตรีเพียงแค่ชิ้นเดียวประกอบในรายการก็สามารถเรียกอารมณ์ให้กับผู้ชมได้ ดังนั้น ความซับซ้อนของดนตรี ในงานผลิตรายการโทรทัศน์ จึงไม่ได้เป็นส่วนที่สำคัญแต่อย่างใด หากแต่ว่าการเลือกเฟ้นดนตรีให้เป็นส่วนเสริมเนื้อหาของรายการต่างหากที่สำคัญยิ่งกว่า

บรรณานุกรม

- Bazelon, I. (1975). *Soundtrack: The music of the movies*. New York: Hopkins and Blake.
- Copland, A. (1939). *What to Listen for in Music*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Davis, R. (1999). *Complete Guide to Film Scoring: The art and business of writing music for movies and TV*. Boston: Berklee Press.
- Soifer, R. (1997). *Music in Video Production*. Boston: Focal Press.